

INTERVIEW Esther Wokke bundelt lessen op basis van Zuid-Afrikaanse filosofie

Ubuntu als resetknop voor het onderwijs

„Ze zullen wel denken, komt ze alwéér met iets nieuws. Nee, het is niet nieuw, je moet alleen anders durven kijken. Dan straal je dat vanzelf uit naar de leerlingen.” Voor onderwijshervormer en omgangskundedocent Esther Wokke is het al tien jaar een vanzelfsprekende rode draad. Ubuntu: ik ben omdat wij zijn. En dat heeft ze nu verpakt in - ja, toch iets nieuws - een Ubuntu-magazine vol kant-en-klare lessen.

Alkmaar ■ Tien jaar geleden ging Esther Wokke (55) naar Zuid-Afrika, waar ze kennismakte met de filosofie Ubuntu. De filosofie die grote namen als aartsbisschop Desmond Tutu en Nelson Mandela onder haar aanhangers kan rekenen. De filosofie die staat voor gelijkwaardigheid, vrede en vergeving.

„Een prachtig voorbeeld vind ik nog steeds dat Nelson Mandela na zijn vrijlating een blanke man een hand gaf. Vrijwel iedereen reageerde verontwaardigd; de blanken waren immers degenen die hem gevangen hadden gezet. Mandela zei toen dat als hij ze niet kon vergeven, hij nog steeds gevangen

zou zitten, ondanks dat hij vrij was. Prachtig, toch? Het sluit ook heel mooi aan op mijn eigen slogan: 'vergeef wat je niet kunt vergeven'.”

Esther ging op bezoek bij tehuisen, waar Ubuntu werd toegepast. „Ik wist voor die tijd helemaal niet wat Ubuntu was en ik kwam er daar achter dat het eigenlijk niks bijzonders is. Voor mij niet in ieder geval, voor mij is het, net als voor de mensen daar, vanzelfsprekend.”

Gemakkelijk

Ze lacht even. „Dat zeggen de docenten die ik train ook vaak: 'ja, maar jij bént Esther, dus voor jou is het heel makkelijk.' Maar dat zou het voor hen ook gewoon kunnen zijn, ze moeten alleen anders durven kijken. En inzetten op dankbaarheid, vriendelijkheid, op elke dag een goed mens willen

zijn, zowel als docent als als leerling.”

Ubuntu betekent dus letterlijk: ik ben omdat wij zijn. „Maar als ik dat zeg en het daarbij laat, dan haken mensen af”, weet Esther.

„Het gaat erom dat je constant overschakelt van ik naar wij. Om pure menselijkheid. Dankzij Ubuntu kun je van je klas een team maken, kun je samen- in plaats van tegen elkaar werken. En daarbij zijn veiligheid, vertrouwen en verbinding essentieel. Ik noem dat de wifi van Ubuntu, waar je altijd op kunt inloggen. Het is voor mij het antwoord op de verharde, individualistische samenleving. Als wij Nederlanders een stoelendans doen, dan is er altijd een stoel minder en blijft er dus iemand over als de muziek stopt, diegene wordt buitengesloten. Ubuntu zet er juist een stoel bij. Of eentje met een extra zachte zitting, voor iemand met een slechte heup. Binnensluiten dus. En dat kan ook in het onderwijs: een veilige minisamenleving bouwen, waarin iedereen uit kan groeien tot een volwaardige burger.”

Aan de wand van de keet waar Esther haar trainingen aan mentoren, docenten en leerkrachten geeft, hangt een bord, dat ze destijds van haar Ubuntu-reis mee terug heeft genomen naar Nederland - 'hoe ik het voor elkaar heb gekregen, weet ik niet meer, maar het paste in mijn koffer': 'As jy vreugde kies dat voel jy goed. En als jy goed voel, dan doe jy goeie dade. En as jy goeie dade doen, dan herinner dit ander om dieselfde te doen'.

Voor een ander

„Dat is Ubuntu”, zegt Esther. „Niet meer en niet minder. Ik leg het vaak uit met dit voorbeeld: als ik nu iets voor mezelf doe en ik ga morgen dood, dan herinnert niemand zich mij. Als ik nu iets voor een ander doe, dan herinneren ze zich mij wel.”

In haar eigen mentorklas, de brugklas van de Spinaker, school

Uit Zuid-Afrika nam Esther dit bord mee. „Dit is Ubuntu, niet meer en niet minder.”

„Ik geef ze stoepkrijt en vraag ze iets op te schrijven waar ze spijt van hebben. Daarna krijgen ze een fles water om het weg te spoelen

Komende maandag gaan de scholen weer van start. Een stuk **menselijker**, als het aan Esther Wokke ligt.

voor voortgezet speciaal onderwijs in Alkmaar, past ze Ubuntu toe door continu te onthaasten, te vertragen als er iets gebeurt. „Of dit nu positief of negatief is. Ik sta er altijd even bij stil, zodat ik het kan ontrefelen: wat gebeurt hier nu eigenlijk? Wat heb jij gezegd en waarom? Wat denk je dat jouw opmerking met de ander doet? En hoe zou je dat misschien anders kunnen doen? Alles wat er gebeurt, ontrafel ik. Maar dat kan ik niet alleen, daar heb ik ook de ouders, het gezin, de vrienden, het werk bij nodig. Daarom betrek ik die ook altijd allemaal bij wat ik doe. En, heel belangrijk: vertragen en ontrafelen werkt alleen als de leerlingen gezien worden, als de Ubuntu-wifi aanstaat.”

Dat is de reden waarom Esther ervoor pleit dat mentoren hun klas elke dag moeten zien. „Want als je je kinderen maar één of twee keer per week ziet, hoe ga je dan in godsnaam verbinding en veiligheid creëren? Het is heel simpel: als je blijft doen wat je deed, verandert er niks.”

Ongewenst gedrag

En veranderen moet het onderwijs, dat is voor Esther wel duidelijk. „Het hele onderwijssysteem piept en kraakt. Aan de ene kant heb je kinderen, die al vanaf groep 5 ongewenst gedrag vertonen en aan de andere kant heb je docenten die geen plezier meer in hun werk hebben. Maar ze hebben wel de toekomst van de maatschappij in hun lokaal zitten. Mijn doel is dat een kind zich elke dag veilig voelt om kind te zijn en leert mens te

worden en dat een docent op een verjaardag weer trots kan vertellen dat hij docent is.”

Omdat ze er meer en meer van overtuigd raakte dat Ubuntu wel eens de sleutel zou kunnen zijn - 'ik ben ervan overtuigd dat Ubuntu de resetknop is voor het onderwijs' - besloot ze eerder dit jaar enkele maanden sabbatical te nemen. „Om even afstand te nemen en mezelf vragen te stellen. 'Wat doe ik en waarom werkt het wat ik doe?' En ik heb me in die periode verdiept in de theorie van Ubuntu door de opleiding Ubuntu, leiderschap en wereldburgerschap' te volgen bij de grondlegger van Ubuntu in Nederland, goeroe Annette Nobuntu-Mul.”

Wat haar tijdens die opleiding opviel, was dat er heel veel behoefte aan Ubuntu is. „De opleiding zat ragvol. Je voelt gewoon dat iedereen behoefte heeft aan gemeenschap, verbinding en sociale cohesie. Als we daar toch allemaal naar snakken, dan moeten we het ook allemaal gaan doen. Gewoon door klein te beginnen, in je eigen omgeving. Thuis, op school, op je werk. En dan inspireer je anderen en krijg je vanzelf een rimpelffect.”

Stoepkrijt

Haar eigen kleine begin is haar nieuwe, door Ubuntu geïnspireerde magazine, waarin ze kant-en-klare lessen heeft gebundeld. „Lesen die echt iedereen in de klas kan gebruiken. Neem bijvoorbeeld de les over vergeving. Ik geef de leerlingen dan een stuk stoepkrijt en vraag ze iets op te schrijven waar

„Docenten zeggen vaak: 'ja, maar jij bént Esther, dus voor jou is het heel makkelijk.' Voor hen ook, ze moeten alleen anders durven kijken

Meedraaien in Amy Foundation in Kaapstad

Binnenkort gaat Esther terug naar Zuid-Afrika. Daar mag ze onder meer een paar dagen meedraaien in de Amy Foundation Trust South Africa in Kaapstad, de voormalige Amy Biehl Foundation.

Amy Biehl was een blanke Amerikaanse studente en anti-apartheidsactiviste. Toen zij in

1993 enkele zwarte collega's naar hun township reed, werd haar auto overvallen door drie zwarte mannen. Ze lieten haar zwarte passagiers ongemoeid, maar Amy werd door hen vermoord. De daders werden veroordeeld tot lange gevangenisstraffen. Amy's ouders hebben hen vergeven en hun amnestieverzoek gesteund.

De foundation die haar ouders in haar naam hebben opgericht zorgt er met behulp van onderwijs en ontwikkeling voor dat kwetsbare jongeren niet het verkeerde pad opgaan. Tegenwoordig werken twee van de drie daders die Amy van het leven beroofden, als rolmodel bij de foundation.

Het roer omgooien

Esther Wokke (55) werkte voor ze het onderwijs in ging, in het tankstation van haar ouders in De Hoef in Alkmaar. Na drie gewapende overvallen, waarbij ze persoonlijk met een wapen werd bedreigd, besloot ze het roer om te gooien en ervoor te gaan zorgen dat andere jongeren niet hetzelfde pad kiezen als de overvallers. Ze geeft als vakdocent omgangskunde les op De Spinaker in Alkmaar (voortgezet speciaal onderwijs) en is hier mentor van de brugklas. Daarnaast geeft ze teamtrainingen, workshops en masterclasses door heel Nederland aan leraren, mentoren en ouders. Haar nieuwste magazine met lesmateriaal 'Ubuntu Magazine, mens-zijn doe je niet alleen' komt komende herfst uit, maar de pre sale begint nu. Voor meer informatie en bestellingen: www.2tolk.nl. Op deze website biedt ze bovendien vanaf 1 september online trainingen aan over onder meer gedrag, Ubuntu en mentale gezondheid, die zowel persoonlijk als teambreed zijn in te zetten.

FOTO ERNA FAUST

Esther in de deuropening van haar trainingskeet.

FOTO ERNA FAUST